

Departamento di
Enseñansa Aruba

PAPIAMENTO TAAL EN CULTUUR HAVO

VAKINFORMATIE LANDSEXAMEN 2026

Directie Onderwijs Aruba
Afdeling examens
Stadionweg 37
Tel: 5283400
Email: landsexamen@ea.aw
Website: www.ea.aw

Departamento di
Enseñansa Aruba

Landsexamen

De vakinformatie wordt samengesteld door de afdeling examens van Directie Onderwijs. De afdeling examens van Directie Onderwijs is verantwoordelijk voor het organiseren en de afname van de landsexamens voortgezet onderwijs. In de vakinformatie wordt het examenprogramma verwerkt. De Minister stelt het examenprogramma vast voor een vak.

Inhoud

1. INLEIDENDE OPMERKINGEN	4
2. EXAMENPROGRAMMA	4
3. CENTRAAL EXAMEN	4
4. COMMISSIE-EXAMENS	5
5. BEREKENING EINDCIJFER	5
BIJLAGE 1 EXAMENSTOF	6
BIJLAGE 2 SCHRIJFOPDRACHT	8
BIJLAGE 3 LITERATUURLIJST	9
BIJLAGE 4 PRESENTATIE/GESPREK	10

1. Inleidende opmerkingen

Het landsexamen PAPIAMENTO TAAL EN CULTUUR HAVO bestaat uit een centraal schriftelijk examen en commissie-examens. De commissie-examens en het centraal examen zijn verplichte onderdelen van het landsexamen. De commissie-examens van het vak PAPIAMENTO TAAL EN CULTUUR HAVO bestaat uit drie (3) commissie-examens: twee (2) schriftelijke commissie-examens en één (1) mondeling commissie-examen. In het examenprogramma staat onder anderen vermeld welke delen van de examenstof centraal zullen worden geëxamineerd en welke delen van de examenstof via de commissie-examens getoetst zullen worden.

2. Examenprogramma

In [Bijlage 1](#) staat een beschrijving van de examenstof.

In de onderstaande tabel geeft een 'ja' aan in welk examen de vaardigheden en kennis getoetst kunnen worden.

Tabel 1 verdeling van de vaardigheden en kennis over de verschillende examens

Domein	Centraal examen	DEEL 1 Schriftelijke commissie- examen	DEEL 2 Schriftelijke commissie- examen	Mondelinge commissie- examen
A Leesvaardigheid	ja	nee	nee	nee
B Kijk-en luistervaardigheid	nee	nee	nee	ja
C Gespreks- en spreekvaardigheid	nee	ja	nee	ja
D Schrijfvaardigheid	ja	ja	nee	nee
Argumentatieve vaardigheden	ja	ja	nee	ja
E Literatuur	nee	nee	ja	nee
Taalbeschouwing	nee	nee	ja	nee
F Oriëntatie op studie en beroep	nee	nee	nee	nee

3. Centraal examen

Het centraal examen toetst leesvaardigheid (zie [Bijlage 1](#)). Je krijgt teksten te lezen waarover je vragen moet beantwoorden. Er zijn meerkeuzevragen en open vragen. Beantwoord een open vraag altijd in het Papiamento.

In de onderstaande tabel staat een overzicht van de aard, de duur, de toegestane hulpmiddelen en de weging van het centraal examen.

Tabel 2 voorschriften voor het centraal examen:

Opdracht	Tijdsduur	Toegestane hulpmiddelen	Weging
Lezen van teksten en beantwoorden van vragen	150 minuten	Staat in de rooster van het centraal examen	1

4. Commissie-examens

De volledige examenstof wordt verdeeld in twee (2) schriftelijke commissie-examens en één (1) mondeling commissie examen, zoals aangegeven in het examenprogramma. In [Bijlage 1](#) staat een beschrijving van de examenstof.

In de onderstaande tabel staat een overzicht van de aard, de duur, de toegestane hulpmiddelen en de weging van de commissie-examens.

Tabel 3 voorschriften voor de commissie-examens

Commissie-examens	Opdracht	Tijdsduur	Herkansing mogelijk	Deelcijfer	Weging
DEEL 1 Schriftelijke commissie-examen	Schrijven van een beschouwing of betoog	120 minuten	ja	a	0.3
DEEL 2 Schriftelijke commissie-examen	Schriftelijk beantwoorden van vragen over de gelezen werken en poezieanalyse	120 minuten	nee	b	0.4
Mondelinge commissie examen	Presentatie en gesprek naar aanleiding van een artikel	Vorbereiding/opruiming: 3-5 minuten presentatie : 5-8 minuten gesprek : 3-5 minuten Totaal : 15 minuten	nee	c	0.3

5. Berekening eindcijfer

Het eindcijfer is het gemiddelde van het cijfer voor het centraal examen en het cijfer voor het commissie-examen.

Het cijfer voor het commissie-examen wordt berekend door elk van de deelcijfers te vermenigvuldigen met de bijbehorende wegingsfactor, de resultaten bij elkaar op te tellen en de uitkomst vervolgens af te ronden op 1 decimaal.

Eindcijfer=
(cijfer centraal examen + cijfer commissie-examen) gedeeld door 2, afgerond op een heel getal.

Bijlage 1 Examenstof

A Leesvaardigheid

Bij het lezen van een tekst in het Papiamentu kun je:

- aangeven wat voor een tekst het is;
- relevante informatie opzoeken;
- de belangrijkste informatie eruit halen;
- aangeven hoe de tekst is opgebouwd;
- verbanden tussen teksten of tekstdelen aangeven en conclusies trekken;
- details begrijpen;
- kennis van land en samenleving gebruiken om teksten te begrijpen;
- strategieën gebruiken om een onbekende formulering te begrijpen;
- standpunten en argumenten herkennen;
- soorten argumenten onderscheiden;
- de bedoeling, de opvatting of het gevoel van de auteur begrijpen.

B Luister- en kijkvaardigheid

Tijdens een gesprek in het Papiamentu kun je:

- vragen begrijpen die gesteld worden;
- informatie begrijpen die gegeven wordt;
- strategieën toepassen om je gesprekspartner (beter) te begrijpen;
- conclusies trekken met betrekking tot bedoelingen, opvattingen en gevoelens van je gesprekspartner;
- anticiperen op het meest waarschijnlijke vervolg van het gesprek;
- strategieën gebruiken om een onbekende formulering te begrijpen;
- de woorden van je gesprekspartner gebruiken in jouw reacties;
- kennis van land en samenleving gebruiken om je gesprekspartner te begrijpen.

C Gespreksvaardigheid

Tijdens een gesprek in het Papiamentu kun je:

- adequaat reageren;
- informatie vragen en geven;
- je mening en gevoelens uiten, en argumenten formuleren;
- zaken, personen en situaties beschrijven;
- strategieën toepassen om het gesprek gaande te houden;
- je taalgebruik, toon en houding aanpassen aan je gesprekspartner en het doel van de communicatie;
- strategieën gebruiken om een formulering te vinden voor woorden of uitdrukkingen die je niet kent.

C Spreekvaardigheid (presentatie)

Je kunt mondeling in het Papiamentu:

- informatie die je verzameld hebt, presenteren en daarbij rekening houden met doel en publiek;
- zaken, personen en situaties beschrijven;
- standpunten en argumenten verwoorden.

D Schrijfvaardigheid

Je kunt schriftelijk in het Papiamentu:

- adequaat communiceren met andere doeltaalgebruikers;
- informatie vragen en geven;
- je mening en gevoelens uiten en vragen naar die van anderen;
- zaken, personen en situaties beschrijven;
- standpunten en argumenten formuleren;
- informatie gebruiken uit gegeven bronnen;
- adequaat informatie uit een woordenboek gebruiken.

E Literatuur

Je kunt:

- verschillende soorten fictiewerken herkennen
- het denken en handelen van personages in het fictiewerk beschrijven
- de in het fictiewerk beschreven situatie onder woorden brengen.
- de relatie tussen het fictiewerk en de werkelijkheid toelichten
- een persoonlijke reactie geven op een fictiewerk en deze toelichten met voorbeelden uit het werk.
- kenmerken van fictie in een fictiewerk herkennen met betrekking tot tijd, ruimte, opbouw en thema.
- relevante achtergrondinformatie verzamelen en selecteren.

Bijlage 2 Schrijfopdracht

Voor het schriftelijke commissie-examen moet je een tekst schrijven op basis van een gegeven gestructureerde opdracht.

- Titel
- Introductie
- Standpunt
- Alinea 1- argumentatie voor
- Alinea 2- argumentatie tegen
- Samenvatting/ mening/ conclusie

Richtlijnen voor de schrijfopdracht:

- In de introductie komt de opdracht in eigen bewoordingen.
- Je beschrijf je standpunt t.o.v van een aangeboden thema.
- Je schrijft twee argumenten verdeeld over twee alinea's: een voor je standpunt en een tegen je standpunt
- In het slot geef je een samenvatting, je mening of je conclusie.
- De lengte is minimaal 250 woorden en maximaal 350 woorden.

Over het algemeen geldt dat in een betoog de mening van de schrijver wordt verdedigd en onderbouwd met argumenten. Het belangrijkste doel van een betoog is dan ook om te overtuigen. De mening van de schrijver, oftewel het standpunt kan worden onderbouwd met zowel feitelijke als niet-feitelijke argumenten. De argumenten, redeneringen en informatie-elementen dienen duidelijk, relevant en op Havo-niveau te zijn.

Bijlage 3 Literatuurlijst

De volgende 6 boeken zijn verplicht voor het schriftelijke commissie examen deel 2:

Titel:	Auteur:
1. Amen cu sanger	Joshuar Gomez
2. Drama real	Desiree Correa
3. Catibu di shon	Carel de Haseth
4. City Store	Joe Fortin
5. Sanger ta yama	Loeki Morales
6. Nos no ta hende mas	Alber Schoobaar

Bijlage 4 Presentatie/gesprek

Het mondelinge commissie-examen begint met jouw posterpresentatie/ PowerPointpresentatie. Je houdt de presentatie in het Papiamento. Na afloop stelt de examinerator vragen over jouw artikel. De presentatie met eventuele vragen zal maximaal 10 minuten duren (5 tot 8 minuten presenteren en 2 minuten vragen).

Onderwerp

Je bent vrij in de keuze van het onderwerp. Je dient een recent artikel in tweevoud mee te brengen op de dag van de presentatie. Je mag zelf een recent artikel uit een krant, tijdschrift of website kiezen en dit moet tussen 800 en 1000 woorden bevatten. Het artikel dient voor de presentatie door de examinatoren goedgekeurd te worden. Het artikel dient via e-mailadres: landsexamen.havo@gmail.com gemaild te worden naar de afdeling examen, waaronder het landsexamen valt. Het uiterlijke inleverdatum hiervoor staat vermeld in het tijdschema landsexamen 2025-2026.

Poster/ PowerPoint

Minimaal A3-formaat. Op de poster staan een titel, illustraties en weinig tekst (maximaal 10 trefwoorden). Je mag ook een PowerPointpresentatie gebruiken.

Presentatie

Je houdt de presentatie aan de hand van de poster/ PowerPoint. Je mag geen aantekeningen gebruiken.

Beoordeling

De presentatie wordt beoordeeld op inhoud, taalgebruik, de beantwoording van eventuele vragen en algemene presentatievaardigheden.